

1. Плячка

Клитемнестра поглежда надолу към стръмното дърво, но не успява да види и следа от телата. Оглежда за пропукани черепи, счупени кости, за трупове, наядени от диви кучета и изкълвани от лешоядите, но там няма нищо. Виждат се само няколко цветя, дръзнали да пораснат между пукнатините, чиито венчелистчета белеят на фона на мрачното дърво. Тя се пита как ли успяват да растат в това изпълнено със смърт място.

Когато беше малка, там долу нямаше цветя. Спомня си се, клекнала като дете в гората, как наблюдава старейшините, докато влачат престъпниците и хилавите бебета нагоре по пътеката и ги хвърлят в бездната, наричана от спартанците Кеада. Надолу по стръмната скала камъните са остри като прясно излят бронз и хлъзгави като рибешка карантия. Преди Клитемнестра се криеше и молеше за всички онези мъже, чиято смърт ще дойде бавно и болезнено. Не можеше да се моли за бебетата: мисълта я караше да усеща безпокойство. Щом се приближеше до ръба на пропастта, можеше да усети как лекият бриз гали кожата ѝ. Майка ѝ бе казала, че мъртвите младенци на дъното на Кеада говорят чрез вятъра. Гласовете им шепнат, но Клитемнестра не разбира какво казват. Затова оставя ума си да блуждае, докато гледа как слънцето наднича измежду разлистилите се клони.

Над гората е надвиснала зловеща тишина. Клитемнестра знае, че я следят. Бързо слиза от високото, оставяйки бездната зад гърба си, като внимава да не се спъне по хлъзгавите камъни на ловната пътека. Вятърът е студен, небето – по-сиво. Когато преди няколко часа напусна двореца, слънцето точно изгриваше, като разливаше топлина по кожата ѝ, а тревата под стъпки-

те ѝ бе мокра. Майка ѝ вече е седнала в тронната зала, лицето ѝ сияе на оранжевата светлина и Клитемнестра се измъква през портите, преди да я забележат.

Внезапно движение зад дърветата е съпроводено от звука на чупещи се съчки. Клитемнестра се подхлъзва и раздира дланта си на острия ръб на една скала. Когато поглежда нагоре, готова да се защитава, две големи тъмни очи се взират на свой ред в нея. Просто някакъв елен. Тя стиска юмруци, после изтрива ръка в туниката си, преди кръвта да е оставила следи за нейния ловец.

Някъде над нея се чува воят на вълците в далечината, но въпреки това тя се насилва да продължи. Спартанските момчета на нейната възраст се борят по двойки с вълци и пантери като част от обучението си. Клитемнестра веднъж бе обръснала главата си по момчешки, за да отиде с тях в *гимназиона*, надявайки се, че там ще я подготвят за ловуване. Щом майка ѝ разбра, не я храни два дни. Каза ѝ: „Част от обучението на спартанските момчета е да гладуват, докато не са принудени да крадат“. Клитемнестра понесе наказанието – знаеше, че си го е заслужила.

Рекичката води до извор и малък водопад. Над него тя може да види цепнатина, вход към нещо, което прилича на пещера. Започва да се катери нагоре по покритите с мъх скали отстрани на извора. Ръката ѝ пулсира и се плъзга по повърхността на скалата. Лъкът ѝ е праметнат на гърба, ножът виси свободно от колана, а дръжката му се притиска към бедрото ѝ.

Тя спира на върха, за да си поеме дъх. Откъсва парче от туниката си, потапя го в бистрата вода на извора и го увива около кървящата си ръка. Короните на дъбовете се сливат с потъмняващото небе и всичко се размива пред уморените ѝ очи. Добре знае, че на земята е твърде е лесна плячка. *Колкото по-високо се изкачиш, толкова по-добре*, винаги казва баща ѝ.

Тя се изкачва на най-високото дърво и възсяда един клон, откъдето може да слуша, стиснала здраво ножа си. Луната е високо в небето, чиито контури са ясни и студени като сребърен щит. Всичко мълчи освен водата на извора под краката ѝ.

Един клон изпуква и в мрака пред нея се появяват две златни очи, които я изучават. Клитемнестра остава неподвижна, кръвта пулсира в слепоочията ѝ. На отсрещното дърво някаква сребърна форма се измъква от сенките, като разкрива гъста козина и чифт заострени уши. Рис.

Звярът скача и се приземява на нейното дърво. Ударът я кара да изгуби равновесие. Стисва клона, но ноктите ѝ се чупят, всичко се изплъзва от дланите ѝ. Тя пада и се приземява върху калната земя. За секунда остава сляпа и бездиханна. Животното се опитва да скочи върху нея, но ръцете ѝ бързо литват към лъка и кочана. Клитемнестра пуска една стрела и се претъркулва на страни. Ноктите на риса я одраскват по гърба и тя изпищява.

Животното стои с гръб към тесния процепа, който води в пещерата. За момент жена и рис се взират един в друг. Тогава, бърза като атакуваща змия, Клитемнестра мята ножа си към плешката на животното. Рисът изревава и Клитемнестра побягва покрай него към тъмнината на пещерата. Тя едва се промушва през процепа, охлузва главата и бедрата си, потъва в тъмнината и чака, молейки се пещерата да няма друг вход или друг посетител.

Очите ѝ бавно свикват с мрака. Лъкът, както и повечето ѝ стрели са останали непокътнати и тя ги поставя настрана. Сваля окървавената си туника и я просва върху студената скала. Накъсаното ѝ дишане отеква във влажния въздух, сякаш самата пещера диша. Дали богинята Артемида може да я види сега? Иска ѝ се да е така, макар баща ѝ винаги да е казвал да не се занимава с боговете. Майка ѝ, от друга страна, вярва, че горите крият тайните на боговете. Пещерите за нея са убежища, умове, които имат свое собствено съзнание и са изживели живота на съществата, които са приютявали във времето. Но може би баща ѝ е прав: тази пещера ехти, пуста като храм, в дебрите на нощта. Чува се само стенанието на ранения рис, който се отдалечава все по-далеч и по-далече.

Когато звукът замира, Клитемнестра се довлича до цепнатината и наднична навън. Нищо не се движи по калната земя. Тя

навлича обратно туниката си и потръпва, когато материята се залепва за раната ѝ, след което напуска пещерата, отърквайки бедра в гладките скали.

Рисът лежи близо до извора, кръвта му се е стекла по листа, опаднали от портокаловите дървета като разлято вино. Клитемнестра доуцуква по-близо до него и прибира ножа си. Очите на животното са отворени и отразяват ярката форма на луната. Изненадата е все още като гравирана в тях, както и тъга. Не са много по-различни от очите на мъртвец. Клитемнестра връзва лапите на животното за колчана си и тръгва напред, като се надява да се прибере до сутринта.

Майка ѝ ще се гордее с улова ѝ.

2. Едната пачели, другата губи

– По-бавно, Клитемнестра! Артемида ще ме простреля, ако отново остана втора!

Клитемнестра се засмива и звукът ехти като птича песен през равнината.

– Няма да го направи. Майка ти го е казала, за да те накара да тичаш по-бързо!

Те се състезават между редовете маслинови и смокинови дървета, косите им закачат листата, босите им крака настъпват опадалите плодове. Клитемнестра е по-бърза. Порязвания и синини покриват ръце ѝ, а очите разкриват решимостта ѝ да стигне първа до реката. Зад нея Елена пъхти, викайки след сестра си. Всеки път, щом слънчевата светлина улови косата ѝ, тя свети ярко като узрелите плодове около нея.

Клитемнестра изскача от горичката върху напечената от слънцето поляна. Земята изгаря краката ѝ, затова тя скача върху пожълтялата трева. Спира се едва когато достига реката, за да погледне фигурата си, отразена във водата. Мръсна е и разрошена.

– Чакай ме – вика Елена.

Клитемнестра се обръща. Сестра ѝ е спряла в края на горичката, по туниката ѝ се стича пот. Цялата е настръхнала на среща ѝ.

– Защо вечно трябва да бързаш? – пита я Елена.

Клитемнестра се усмихва. За техните хора Елена от Спарта може да изглежда като богиня, но в действителност тя подражава на сестра си във всичко, което прави.

– Защото е горещо? – казва Клитемнестра. Тя захвърля туниката си и се хвърля в реката. Дългите ѝ коси танцуват около нея като морски водорасли. Свежият бриз на ранното утро е

отстъпил на летните жеги. По бреговете на река Евротас, между сухите равнини и неумолимите планини, се борят да оцелят няколко кървавочервени анемони. Недалеч от бреговете плахо се простира тънка ивица плодородна почва с маслинови и смокинови дървета като слънчев лъч в облачно небе. Елена се мотае край брега, водата стига до бедрата ѝ. Тя винаги влиза бавно в реката, облива се с ръце.

– Хайде. – Клитемнестра доплува до нея и я прегръща през талията.

– Студено е – стене Елена, но продължава да навлиза във водата.

Когато Клитемнестра се опитва да я пусне, Елена се вкопчава в нейното топло тяло и се притиска възможно най-плътно до него.

– Не си никаква спартанка – казва Клитемнестра с усмивка.

– Не и като теб. Ако беше мъж, щеше да си сред най-силните воители в Гърция.

– Вече съм сред най-умните в Спарта – казва Клитемнестра ухилена.

Елена се намръщва.

– Не бива да говориш такива неща. Знаеш какво казва майка ни за хюбриса.

– *Гордостта, която идва преди падението* – рецитира отегчено Клитемнестра. – Но баща ни винаги казва, че той е най-храбрият воин в Спарта и още никой не го е наказал.

– Баща ни е цар. Ние не сме, така че не трябва да предизвикваме боговете – настоява Елена.

Клитемнестра се смее. Сестра ѝ, която неизменно се държи, сякаш целият живот е кал и мръсотия, винаги я забавлява.

– След като ти си най-красивата жена по нашите земи, че и отвъд, аз мога да бъда най-умната. Не виждам защо боговете ще ми се разсърдят за това. Те така или иначе винаги ще бъдат по-умни и по-красиви.

Елена се замисля. Клитемнестра плува към петно слънчева светлина, блещукащо по водата, и сестра ѝ я следва. Двете

остават да се носят по реката, лицата им са като маргаритки, винаги следващи светлината.

Стигат до *гимназиона* навреме за ежедневната им тренировка. Слънцето е силно и те бързат към сянката на дървета, които заобикалят двора. В покрития с пясък двор млади момичета вече тренират и тичат наоколо напълно голи. Тук спартиатите, дъщерите на най-добрите и най-благородни воители на Спарта, тренират с обикновените хора и ще продължат да го правят, докато не създадат семейства. Телата им са покрити с масло, стари белези се открояват бледи на фона на загорялата кожа.

Клитемнестра стъпва на двора, Елена е плътно зад нея. Пясъкът гори под краката ѝ като нагорещено острие, а въздухът е наситен с мирис на пот. Учителят – един от воините на бащата ѝ – им подава диск, после копие и коригира позите им, докато те ги хвърлят отново и отново. Слънцето се изкачва по-високо, момичетата скачат, надпреварват се и тичат, крайниците започват да ги болят, гърлата им са раздразнени от сухия и горещ въздух.

Най-накрая се упражняват по танци. Клитемнестра поглежда към Елена и ѝ се усмихва; танците са любимият момент на сестра ѝ. Зазвучават барабани и момичетата започват. Голи крака тупат по пясъка, трептят през нагретия от слънцето въздух, а косите на танцьорките се движат като огнени езици. Клитемнестра танцува със затворени очи, силните ѝ крака следват ритъма. Движенията на Елена следват тези на сестра ѝ, но са по-сдържани и грациозни, сякаш се бои да не се изгуби в танца. Краката ѝ са леки и прецизни, ръцете ѝ са като криле, изглежда готова да полети и да се рее нависоко, далеч от очите на другите. Но тя не може да се издигне, затова продължава да танцува неуморно.

Клитемнестра танцува за себе си; Елена танцува за другите.

Водата в банята е студена и приятна за кожата. Само Елена, Клитемнестра и спартиатите имат право да споделят малката стая в единия ъгъл на двора. Повечето други спортисти, обикновените хора и момичетата, които не могат да претендират, че са родени спартанки, отмиват потта си в реката.

Клитемнестра обляга глава на каменната стена и гледа как Елена излиза от басейна със златистата си коса, полепнала по раменете. На шестнайсет телата им се променят, лицата стават по-слаби, с по-ясни черти. Клитемнестра изпитва страх, докато наблюдава този процес, въпреки че рядко го споменава. Напомня ѝ, че на тяхната възраст майка им вече е била омъжена за баща им и е напуснала родния си край.

Леда дошла в Спарта от Етолия, безводната планинска земя в северната част на Гърция, известна със своите диви зверове, покровителстващи природата богове и духове. Като всяка етолийска принцеса преди нея, Леда била ловджийка, умела с брадвата и лъка, почитала планинската богиня Рея. Цар Тиндарей я обикнал заради нейната непримиримост и се оженил за нея, въпреки че гърците наричат племената на Етолия „примитивни“ и разпространяват слухове, че ядели сурово месо като животни. Когато Леда, силна жена с гарванова коса и маслиненна кожа, родила Елена – светлокожо момиче с коса с цвят на мед, – всички в Спарта повярвали, че Зевс е бил неин любовник. Богът е известен като любител на красивите млади жени и обича да приема различни форми, за да ги похити. Преобразил се на бик, за да отвлече финикийската принцеса Европа, на златен дъжд, за да докосне прекрасната Даная, на тъмен облак, за да съблазни жрицата Йо.

Така направил и с Леда. Той приел образа на лебед и я открил да седи сама на брега на Евротас, косата ѝ била черна и лъскава като пера на гарван, очите ѝ били отнесени и тъжни. Той полетял в ръцете ѝ и когато тя погалила крилете му, той я насиллил. Слуховете дали воля на ред подробности и спартанците обсъждали как Леда се борела, когато той я сграбчил, как клонът му я ранявал, а крилете му я държали неподвижна. Дру-

ги твърдели различно: съюзът бил толкова приятен, казвали те, че я оставил зачервена и без дъх.

– Разбира се, трябва да ѝ е харесало – чу веднъж Клитемнестра някакво момче в *гимназиона*. – Царицата е различна... Нейният народ е по-варварски.

Клитемнестра го удари по лицето с камък, но не каза на майка си. Такива слухове се разпространяват от ревност: Леда е красива, а спартанците не ѝ се доверяват. Но не е лесно да пренебрегнеш злите езици и дори царят повярвал, че Елена не е негово дете. Не виждал нищо от себе си в нея, докато тя растяла и показвала страст към музиката и танците или пък плачела при вида на ранен войник.

Но Клитемнестра знае, че Елена е нейна сестра. Тя знае, че макар като дете Елена да е изглеждала крехка и нежна, волята ѝ е толкова силна, колкото и нейната собствена. Като малки, Елена заставаше до нея и започваше да сравнява и най-малка част от телата им, докато не намери прилика, която да ѝ донесе удовлетворение. Все пак, казваше Елена, миглите им са гъсти, пръстите тънки, а шиите издължени. И когато Клитемнестра ѝ отвърнеше, че нейната собствена коса е по-тъмна и с цвета на кал, Елена започваше да ѝ се кара.

– Момчетата ще пристигнат скоро.

Клитемнестра вдига поглед. Другите момичета са си тръгнали и Елена я гледа, килнала глава като някоя любопитна сърна. Клитемнестра иска да я попита дали и тя се страхува от бъдещето, но някак си думите не идват, така че вместо това тя се изправя.

– Тогава да тръгваме.

Тази вечер в залата няма мъже. Помещението е оживено от женския смях и миризмата на печено месо. Когато Клитемнестра и Елена влизат, майка им е седнала начело на масата и говори с няколко от слугите, докато Тимандра, Феба и Филоноя, по-младите сестри на Клитемнестра, пълнят чиниите си с питки и маслини. Те се усмихват, докато дъвчат, ръцете и бузите им

лъщят от мазнината на месото. Елена и Клитемнестра заемат празните места от двете страни на майка си.

Залата е голяма и гола, високите ѝ прозорци се отварят към равнината. Има само няколко стари оръжия, окачени по стените, и дълга маса, чието тъмно дърво е издраскано и избеляло на местата, където мъжете и жените обикновено се хранят заедно.

– Уверете се, че нищо не е откраднато от складовете за зърно – казва Леда на слугите – и оставете малко вино за царя, когато се върне от пътуването си.

Отпраща ги с махване с ръка и те се измъкват от стаята безшумни като риби, плуващи във вода.

Феба избърсва ръце в кафявата си туника и се накланя към майка си.

– *Кога* ще се върне татко? – пита тя.

Двете с Филоноя са още малки, имат дълбоките зелени очи и маслинената кожа на майка си.

– Баща ти и братята ти ще се върнат от Игрите тази вечер – казва Леда, докато се наслаждава на сиренето си. Чичото на Клитемнестра е домакин на състезания в Акарнания и млади мъже от всеки гръцки град са се събрали, за да участват.

„Ще бъде скучно като среща на старейшини, сестро – бе казал Кастор на Клитемнестра, преди да замине. – Тук ще имате повече забавления, докато ловувате и помагате на майка ни да управлява двореца.“ Той беше докоснал с устни челото ѝ, а Клитемнестра се бе усмихнала на лъжата му. Знаеше колко много ѝ се иска да отиде с него.

– Мислите ли, че Кастор и Полидевк са спечелили нещо? – пита Филоноя.

– Разбира се, че са спечелили – казва Тимандра, докато забива зъби в сочното свинско месо. На тринайсет, със съвършени, макар и безинтересни черти, тя много прилича на баща им. – Полидевк е по-силен от всеки спартанец, а Кастор тича по-бързо от боговете.

Доволна, Филоноя се усмихва, а Феба се прозява, подхвърляйки тайно парче месо под масата за домашните кучета.

– Майко, защо не ни разкажеш някоя история? – пита тя. – Татко винаги разказва едни и същи.

Леда се усмихва.

– Клитемнестра ще ви разкаже история.

– Искате ли да чуете за онзи път, когато с Кастор убихме вълка? – пита Клитемнестра.

Феба пляска с ръце.

– Да, да!

И така, Клитемнестра разказва своите истории, а сестрите ѝ я слушат. Кръвта и смъртта не ги плашат, защото са още млади, защото растат в свят на митове и богини и все още не разбират разликата между това кое е реално и кое не.

Отвъд прозореца небето е обагрено в оранжево. Някой пее в селото, а въздухът е горещ и сладък.

– Тимандра много прилича на теб – казва Елена, вече готова за леглото. Тяхната стая е в самия край на *гинекея* – покоите, отредени за жените – и по стените ѝ са изрисувани семпли изображения на червени цветя, сини птици и златни рибки. Има две дървени табуретки, върху които са сгънати спретнато роклите им, купа с вода и легло от египетски абанос – подарък от атинянина Тезей на Елена от времето, когато беше на четиринайсет.

Клитемнестра гребва шепа вода, за да измие лицето си.

– Мислиш ли, че тя прилича на теб? Тимандра? – повтаря Елена.

– Хмм. Да.

– Тя е пакостлива.

Клитемнестра се смее, докато подсушава челото си.

– Да не би да казваш, че аз съм пакостлива?

Елена накланя глава, намръщена.

– Не това имах предвид.

– Знам.

Клитемнестра ляга на леглото до сестра си и се заглежда в тавана. Понякога ѝ харесва да си мисли, че е изрисуван със звезди.

– Уморена ли си? – пита тя.

– Не – прошепва Елена. Поколебава се и си поема дъх. – Татко ще се върне довечера и утре ще каже на теб и Тимандра всичко за състезанията. Той те обича много.

Клитемнестра чака. Тя опипва белега на гърба си, като докосва назъбените му краища.

– Вероятно защото аз не съм убивала нищо досега – добавя Елена.

– Не е това – казва Клитемнестра. – Знаеш, че е заради съмнението му, че Леда е имала друг мъж.

– Е, имала ли е?

Колко пъти са водили този разговор? Клитемнестра въздиша, готова да повтори онова, което винаги ѝ казва.

– Няма значение. Ти си дъщеря на Леда и моя сестра. Сега нека си починем малко.

Без значение колко пъти ѝ го повтаря, Елена слуша така, сякаш го чува за първи път. Отправя на Клитемнестра лека усмивка и затваря очи, тялото ѝ се отпуска. Клитемнестра изчаква, докато не чуе ритмичното дишане на Елена, след което се обръща към нея. Гледа перфектната кожа на сестра си, гладка като амфора, готова да бъде изрисувана, и се чуди: *Кога започнахме да се лъжем?*

Следващата сутрин е ден за борба. Слугите четкат и изравняват пясъка в *гимназиона*, след това донасят стол с висок гръб под сянката на дърветата. Спартиатите се събират в един тъгъл на двора. Някои са неспокойни и загребват по шепя пясък, докато останалите стоят тихо, докосвайки някоя стара синина. Клитемнестра разтяга ръцете си, докато Елена връзва косата ѝ, така че кичурите да не ѝ влизат в очите. Пръстите на сестра ѝ я докосват нежно по главата.

Разположен срещу прохладната река и сенчести планини, горе на хълма дворецът се къпе в жаркото слънце. Дворът за тренировки е тих, наполовина скрит от камъни и висока трева. Често през пролетта и есента момичетата идват тук за своите

часове по музика и поезия, но сега е твърде топло, слънцето грее високо над главите им, а въздухът е горещ и полепва по кожата като мокър пясък.

Малка група мъже се появяват на прашната пътека, която тръгва от двореца. Слугите се отдалечават от двора и прилякват зад дърветата, докато спартиатите замлъкват. Клитемнестра наблюдава как воините заемат местата си около двора, докато баща ѝ сяда на един стол с висока облегалка. Тиндарей е нисък, но силен, краката му са само мускули. Очите му се задържат върху момичетата, блестящи и остри като на орел. След това той прочиства гърло.

– Живеете, за да отдавате почит на Спарта и на своя цар. Борите се, за да имате силни, здрави деца и да управлявате своите домове. Борите се, за да докажете своята лоялност към града. Борите се, за да бъдете част от това място. Оцеляването, смелостта и силата са ваш дълг.

– Оцеляването, смелостта и силата са наш дълг – изговарят в унисон момичетата.

– Кой ще започне? – пита Тиндарей. Той хвърля бърз поглед по посока на Клитемнестра. Тя отвърща на погледа му, но остава мълчалива. Нещото, на което я е научил брат ѝ, е, че да предизвикваш винаги останалите момичета на бой, може да е глупаво. Тя се бори със спартиатите от години, но винаги има нови неща, които може да научи за тях, тайни движения, които не са ѝ разкривали досега. Важно е първо да ги наблюдава.

Евполея пристъпва напред. Тя избира своята противничка – слабо момиче, чието име Клитемнестра не знае, и така борбата започва.

Евполея е бавна, но агресивна. Тя крещи и се опитва да сграбчи другото момиче за косата. То изглежда уплашено и бавно я заобикаля като бездомна котка. Когато Евполея за пореден път се прицелва в главата ѝ, момичето не отскача достатъчно надалеч и юмрукът на Евполея среща челюстта ѝ. Момичето пада и повече не се изправя. Двубоят е приключил.